

ÎN EDITURI BRAȘOVENE

AUSCHWITZ ALIVE – 70 DE ANI
 coordonator: Romeo Couți
 (Libris Editorial, Brașov, 2017)

În dialogul *De Oratore* al lui Marcus Tullius Cicero există o expresie pe care o știm, am auzit-o și a intrat atât de adânc în uzual încât, de cele mai multe ori, nu putem indica paternitatea ei. Această formulă, „historia magistra vitae (est)” („istoria este învățătorul/învățătoarea vieții”), ne invită la studiul trecutului ca la cea mai bună lecție pentru pregătirea viitorului, cea mai apropiată șansă de a evita greșelile și consecințele lor. Adevărul acestei idei se regăsește și la alți autori, în forme mai mult sau mai puțin diferite. Johann Wolfgang Goethe, de pildă, ne învață și el că „Cine nu își cunoaște trecutul, va fi condamnat să îl repete”. La fel, filosoful, eseistul și scriitorul american (de origine spaniolă), reprezentant de seamă al secolului al XX-lea, George Santayana, a făcut celebru următorul aforism: „Cei care au uitat trecutul sunt condamnați să îl repete”. Într-un fel sau altul, omul de azi are în bagajul său această idee a exploatării unei experiențe trecute, a învățării din trecut, din greșelile proprii sau din greșelile altuia (ea e prezentă și în forma paremiilor populare). Mai mult, fiecare știe că „istoria se repetă” sau a auzit de tema eternei reîntoarceri, chiar dacă nu a urmărit cum apare ea la Nietzsche, la Eminescu sau la Martin Heidegger. Cu toate acestea, poate că au dreptate acei gânditori care susțin că lecțiile istoriei nu sunt posibile, și nu pentru că fiecare perioadă istorică este diferită sau pentru că oamenii sunt prea slabi din punct de vedere intelectual, ci datorită faptului că oamenii nu sunt atenți, uită, nu se preocupă de cultivarea memoriei (ca parte importantă a educației) și, mai ales, nu înlătură sau nu manipulează acei factori care creează contexte sociale în care omul se poate aliena, se poate degrada, își poate pierde umanitatea (modelul general uman este, totuși, mereu același). Antoine de Saint-Exupéry scria că „Istoria ne arată că din istorie nu învățăm nimic”. Dacă privim numai absurdul secolului XX, cu toate dramele lui, cu toate exemplele de bestialitate, suntem înclinați să îi dăm, pe deplin, dreptate. Într-adevăr, în ce fel putem vorbi de progresul umanității (să nu uităm și luarea de poziție a lui Baudelaire!) dacă singura dimensiune a dezvoltării e legată de definirea omului doar ca făuritor (homo faber)?! Cum de a fost posibil cel de-Al Doilea Război Mondial când aveam, deja, răvășitoarea realitate a primului?!

Ei bine, volumul *Auschwitz Alive – 70 de ani* pune stringent problema aceasta a rănilor istoriei și a păstrării memoriei, mai ales azi când fanatismul face numeroase victime

și aduce, deasupra Europei, umbra morții. Să nu uităm că, într-un orașel polonez ca oricare altul, la 60 de km de Craiova, naștii au construit, în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial, cel mai mare lagăr de muncă și exterminare. Auschwitz 1, Birkenau sau Auschwitz 2 înseamnă pentru umanitate unul dintre momentele cele mai negre, când omul a putut coborî până la limita cea mai de jos a răului. Auschwitz a dovedit, ca nimic până atunci, că omul este/poate fi cel mai crud animal. „După Auschwitz – scria Elie Wiesel – totul este doar o încercare. Pentru că orice am face suntem pierduți, orice am spune este inadecvat”.

În ianuarie 2015, TVR Cluj realizează și transmite, cu ocazia împlinirii a 70 de ani de la eliberarea lagărului de la Auschwitz (27 ianuarie 1945), o serie de emisiuni (transmisiuni în direct, dialoguri, reportaje, interviuri), în premieră în România, legate de această tragedie. Acest reușit produs editorial de televiziune s-a datorat nu doar unei echipe tehnice și artistice de profesioniști, dar și cooperării a trei intelectuali de prestigiu: prof.univ.dr. Andrei Marga, prof.univ.dr. Ladislau Gyemant și prof.univ.dr. Carol Iancu. Volumul de față reprezintă transcrierea acestor eforturi și difuzarea și în formă tipărită a acestei munci de mărturisire, de analiză și de aducere aminte. *Auschwitz Alive – 70 de ani* cuprinde un studiu al profesorului Andrei Marga continuat cu șase interviuri cu supraviețuitori (realizate de reporterul Thea Haimovitz), cu trei transmisiuni în direct, realizate în două zile de filmare la Auschwitz (26 și 27 ianuarie 2015, moderator Sebesi Karen) și cu un dialog (în două părți, înregistrat tot la Auschwitz, în 27 ianuarie) moderat de același Andrei Marga avându-i invitați pe Ladislau Gyemant, Carol Iancu și Răzvan Bucuroiu. Ce a ieșit este un important document, în 280 de pagini și în condiții grafice deosebite, care nu poate fi ocolit de nici un iubitor de carte care se respectă!

Cartea încearcă să răspundă la o serie de întrebări care apar imediat ce te familiarizezi cu tema. Cum a fost posibil să se ajungă la această degradare a firii umane? Cum s-a putut ajunge la acest antisemitism exterminator? Prin ce se singularizează Auschwitz-ul? Cine a luat decizia „soluției finale” și cine a pus-o în practică? Care au fost efectele politice ale Holocaustului (termenul corect se pare că este *Shoah!*)? Care au fost repercusiunile în conștiința Europei și a umanității? ș.a.m.d.. Evident, nu este ocolită nici contribuția României (guvernul Antonescu) la această catastrofă.

Dar să ne amintim puțin: în 1940 se construiește lagărul de la Auschwitz, iar omorurile au loc în special în anii 1942, 1943 și 1944. Au fost gazate 1 300 000 de persoane. La procesul de la Varșovia, Rudolf Hoss, comandantul

lagărului Auschwitz, declara că planul era de a omorî în jur de 16 000 de oameni pe zi, dar că în medie s-au ucis aproximativ 6000 de persoane! Au început cu polonezi din rezistență, au continuat cu prizonieri sovietici, iar apoi au trecut, aproape exclusiv, la evrei. Putem uita așa ceva? Ne permitem să o facem? Degradări ale umanității sunt posibile oricând și în orice societate. „De aceea memoria este primul antidot pentru a limita posibilitatea repetării de asemenea tragedii” (Andrei Marga, p. 180), mai ales că puțini mai știu azi ce s-a petrecut cu adevărat la Auschwitz. O cercetare făcută în America dovedea, de exemplu, că deși cei intervievați știau că Auschwitz reprezintă ceva rău, două treimi nu puteau răspunde la întrebări de tipul: „Unde se află Auschwitz?” sau „Când a avut loc Shoah?” (pagina 248). Pe de altă parte, supraviețuitorii care pot povesti se împuținează: dacă la aniversarea de 60 de ani erau, încă, 1500, la 70 de ani mai erau doar 300 (p. 181). Este, astfel, imperios necesară o „cultură istorică capabilă să țină trează conștiința civică, morală, vigilentă față de pericole” (Andrei Marga, p.187). *Shoah*-ul trebuie să se regăsească în manualele și programele școlare. La fel ororile comise de comuniști, fie că e vorba de crimele lui Stalin, ale lui Gheorghe Gheorghiu-Dej sau ale lui Ceaușescu. Ceea ce s-a petrecut în lagărele naziste sau în pușcăriile roșii, la Aiud, Periprava, Canal, Râmnicu Sărat sau în Munții Făgărașului, este obligatoriu de cunoscut. Altfel, ceea ce a fost poate să mai fie, pentru că și aici, în Estul Europei, în anii 40-50, a fost valabil ce spunea Thomas Mann: în Germania nazistă au ajuns la conducere cei mai de jos (*die Untersten*), în sensul civic și moral, din societate, cei mai neisprăviți (p. 176). Nu pare a fi vorba și despre azi?!!

O ISTORIE A BRAȘOVULUI: DIN CELE MAI VECHI TIMPURI PÂNĂ LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI XX

de Ion Dumitrașcu și Mariana Maximescu
(Libris Editorial, Brașov, 2017)

Atestat documentar la 1235 (deși zorii îi sunt de la început de secol XIII), Brașovul a strâns, de-a lungul istoriei sale, nu mai puțin de opt nume: s-a numit *Corona* în limba latină, *Brasso* în maghiară, *Kronstadt* în limba germană, *Krunen* în dialectul săsesc, *Brashiev* în bulgară, *Stephanopolis* în greacă și *Perşava* în limba turcă. „Faptul că acest oraș a avut opt denumiri spune totul despre cât de grea este și pentru specialiștii istoria lui” (Daniel Nazare, p.75 – *Brașov 775* în Revista „Astra” nr. 1 (324)/2010). Poate acesta este și motivul pentru care nu avem prea multe istorii ale Brașovului. În ultimii ani, de pildă, nu cred ca pe piața culturală de la poalele Tâmppei să fi apărut vreuna. Așa că,

evident, m-am bucurat să o văd pe aceasta realizată de profesorii de istorie brașoveni, Ion Dumitrașcu și Mariana Maximescu, chiar dacă ea este doar o reeditare revizuită și adăugită (ce e drept foarte reușită grafic!), a lucrării publicate, în 2001, de cei doi profesori la Editura „Phoenix”. În Brașov, considerat și declarat *cel mai frumos oraș din România* și aflat pe principalul culoar de invazie al turiștilor (care începe la Comarnic și se termină la Bran-Moeciu), am avut, în special, fie ghiduri sau broșuri turistice, fie, în cel mai bun caz, monografii. În rest, istoricii locali nu prea s-au înghesuit să dea publicului vreo istorie nici atunci când, în 2015, Brașovul încerca, în cadrul campaniei pentru capitala culturală europeană 2021, să găsească un concept care, pe de o parte, să-l definească cât mai concis, iar, pe de altă parte, să scoată în evidență, cât mai bine, unitatea și atractivitatea sa.

Mă preocupă, însă, o altă problemă (dincolo de certitudinea faptului că o astfel de apariție editorială este de salutat, de notat și de achiziționat): când vom avea o carte a Brașovului care să urmărească destinul comunității românești, o istorie a Brașovului concentrată pe elementul etnic românesc?! Nu, nu este în dorința mea naționalism, este pur și simplu vorba de identitate, de apartenență la un topos în care ai avut bucuria să te naști. Mai mult, este vorba de asumare și, mai încolo, de activism. Pe de o parte, cum te poți simți, ca român, brașovean când peste tot găsești că Brașovul este o creație germană, iar românii au moștenit-o (demografic) și nu sunt decât niște epigoni. Pun această reprezentare și pe fondul unor discuții care au loc în perspectiva centenarului Marii Uniri de anul viitor. Dacă un istoric ca Lucian Boia scrie pe facebook-ul său că Transilvania nu este românească, ce să te mai miri de adepții regionalizării (mulți dintre ei români ardeleni) care, de fapt, ar fi fericiți să vadă Transilvania ruptă de corpul țării. Și dacă Transilvania nu este românească, Brașovul cât ar putea spune că este?! Pe de altă parte, ce înseamnă, azi, brașovean?! Puțini nemți mai avem ca să poată spune că sunt, maghiarii nu au nici ei un procent foarte mare, așa că brașoveanul de azi, născut aici, are mai rar ambii părinți ardeleni (poate nici nu sunt din Țara Bârsei), dar are cu siguranță unul sau pe ambii din Vechiul Regat. Să nu uităm că migrația economică spre Brașov s-a făcut în anii 50, 60 și 70, în trei valuri importante, așezând pe primul loc ca proveniență Moldova. Nu i se spunea, înainte de 1989, sarcastic, Brașovului, *Iaşov* sau *Iaşington*?! Așa că un astfel de brașovean, care, deși e născut la poalele Tâmppei, provine din părinți răgățeni, și-a făcut și vacanțele copilăriei acolo, în ce fel își poate asuma un Brașov exclusiv german? Nu e de dorit să avem chiar, cu adevărat, perspectiva unui Brașov multicultural, un Brașov al etniilor în consens?! Întreb și eu...